

تولید، تحت فشار قرار گیرد. فشار تقاضا از یک سو و کمبود ظرفیت‌ها در شبکه‌های تولیدات صنعتی و حمل و نقل از سوی دیگر موجب افزایش شدید قیمت‌ها در بخش‌های حمل و نقل، انرژی، فلزات اساسی و سایر نهاده‌های انرژی‌بر و در برخی اقتصادها نیز موجب افزایش سطح دستمزدها شد.

معاملات نفت خام برنت به عنوان یک معیار جهانی در ابتدای سال ۲۰۲۱، با قیمت ۵۰ دلار در هر بشکه آغاز شد و در اواخر اکتبر به بالاترین سطح، معادل ۸۶ دلار در هر بشکه رسید و سپس تا پایان سال به ۷۷ دلار کاهش یافت که در مجموع نشان‌دهنده روند صعودی قیمت نفت خام در این سال می‌باشد. متوسط سالانه قیمت نفت خام برنت در سال ۲۰۲۱ به ۷۱ دلار در هر بشکه رسید که بالاترین قیمت طی سه سال قبل از آن بود. مازاد تقاضای نفت به دلیل بهبود اقتصاد جهانی، افزایش قیمت گاز در نیمه دوم سال و جایگزینی نفت با گاز، تصمیم کشورهای اوپک پلاس مبنی بر تداوم کاهش تولید و ظرفیت محدود افزایش تولید نفت شیل آمریکا از مهمترین عوامل تقویت‌کننده قیمت نفت در این دوره بودند.

در دوران همه‌گیری کووید-۱۹، بسیاری از اقتصادهای پیشرفته و در حال توسعه به منظور حمایت از مشاغل و کسب و کارها، برنامه‌های حمایتی متنوعی از جمله بیمه بیکاری و پرداخت‌های انتقالی را در دستور کار قرار دادند، اما تاثیر سیاست‌های مالی انبساطی با فروکش کردن شیوع بیماری به‌یکباره در قیمت‌های جهانی اثر گذاشت و در پی آن مازاد

جهان در سال ۲۰۲۱ در حالی که همچنان با چالش بیماری کووید-۱۹ مواجه بود، با بهبود قابل توجهی در روند تحولات اقتصادی روبه‌رو شد. اقتصاد جهان با وجود بروز سویه‌های جدید کووید-۱۹ (دلتا و اومیکرون) با عرضه واکسن و افزایش پوشش واکسیناسیون، رفع گسترده محدودیت‌ها به دنبال افزایش معنادار جمعیت واکسینه شده و به کارگیری سیاست‌های پولی و مالی انبساطی، در مقایسه با سال ۲۰۲۰ بهبود قابل توجهی را تجربه کرد. اگرچه اقدامات مذکور در سرعت بخشیدن به بهبود اقتصاد جهان بسیار موثر بود، اما دسترسی محدود و توزیع نابرابر واکسن و نیز میزان متفاوت شیوع سویه‌های جدید در مناطق مختلف موجب شد روند بهبود در همه مناطق جهان یکسان نباشد و این موضوع همچنان به عنوان یکی از چالش‌ها و نگرانی‌های مهم اقتصاد جهان باقی بماند. در مجموع، رشد اقتصاد جهان در نتیجه برآیند تحولات مذکور با افزایش ۹/۱ واحد درصد در مقایسه با سال ۲۰۲۰ مواجه شد و رقم ۶/۰ درصد را در سال ۲۰۲۱ به ثبت رساند.

بازگشت اقتصادها به شرایط نسبتاً عادی در نتیجه افزایش ایمنی ناشی از واکسیناسیون و کاهش نرخ بستری و مرگ و میر سویه‌های جدید مانند اومیکرون موجب شتاب بیشتر تقاضای کل اقتصاد جهانی گردید. افزایش تقاضای خدمات در بخش‌های مسافرت، حمل و نقل و سایر خدمات تفریحی مانند رستوران‌ها و همچنین افزایش تقاضای کالا موجب شد زنجیره‌های عرضه و شبکه لجستیکی جهانی به دلیل محدودیت در افزایش ظرفیت

فصل ۱ خلاصه‌ای از وضع اقتصادی جهان

تقاضای جهانی با محدودیت‌های شدید در زنجیره عرضه جهانی مواجه گشت. در نتیجه، نرخ تورم جهان از ۳/۲ درصد در سال ۲۰۲۰ به ۴/۷ درصد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافت.

طی سال ۲۰۲۱، پیدایش سویه‌های جدید بیماری کووید-۱۹، اختلال‌های زنجیره عرضه جهانی و افزایش قیمت‌های انرژی، موجب ناطمینانی‌های تورمی و تغییر سیاست‌های بانک‌های مرکزی دنیا شد. در نتیجه، بسیاری از بانک‌های مرکزی نرخ‌های سیاستی خود را افزایش دادند. این در حالی است که افزایش نرخ‌های سیاستی بانک‌های مرکزی اقتصادهای پیشرفته با ریسک در ثبات مالی، جریان‌های سرمایه و ارز و وضعیت مالی اقتصادهای در حال توسعه و بازارهای نوظهور همراه بوده است. به علاوه، سطح بالای تنش‌های ژئوپولیتیکی و شرایط ناگوار اقلیم جهانی نیز زمینه ایجاد ریسک‌های جدی‌تر در سطح جهانی را فراهم کرده است.

۱-۱- اقتصادهای پیشرفته

پس از رکود شدید اقتصاد جهان در سال ۲۰۲۰، بهبود در مناطق مختلف جهان به دلایل ساختار متفاوت اقتصادها، دسترسی نابرابر به واکسن، میزان پذیرش یا عدم پذیرش واکسن در سطح جامعه، اندازه و دوره اجرای سیاست‌های حمایتی کشورها، یکسان نبود. شایان ذکر است، میزان دسترسی اقتصادهای پیشرفته به واکسن در مقایسه با اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه بسیار بالاتر بود؛ اما تردید در خصوص استفاده از واکسن در این اقتصادها (نه کمبود واکسن) مانع بهره‌مندی بیشتر از آثار واکسیناسیون در آنها شد. در سال ۲۰۲۱، سیاست مالی حمایتی قابل توجهی در اقتصادهای پیشرفته اجرا شد. در این سال، بسته ۱/۲ تریلیون دلاری کمک مالی دولت آمریکا به منظور حمایت از زیرساخت‌های این کشور، بسته حمایتی ۸۰۶/۹ میلیارد یورویی اتحادیه اروپا با هدف بازسازی اروپای پس از کرونا و مشوق‌های مالیاتی دولت انگلستان موجب رشد سرمایه‌گذاری تجاری شد. بنابراین، نرخ رشد اقتصادی در

اقتصادهای پیشرفته به ۵/۲ درصد رسید که در مقایسه با رقم سال قبل از آن (۴/۴- درصد) معادل ۹/۶ واحد درصد افزایش داشت. در سال ۲۰۲۱، اقتصاد آمریکا ۵/۷ درصد رشد را تجربه کرد که نسبت به سال قبل از آن ۹/۱ واحد درصد افزایش نشان می‌دهد. همچنین، تورم این کشور از ۱/۲ درصد در سال ۲۰۲۰ به ۴/۷ درصد در سال مورد بررسی رسید.

در سال ۲۰۲۱، بانک مرکزی اروپا به سیاست‌های پولی همساز (همراه‌کننده)، شامل تسهیل مقداری و تضمین هدایت اعتبار به بخش واقعی در راستای تخفیف آثار پاندمی ادامه داد. همچنین، دولت‌های اروپایی به منظور کاهش آثار بحران ناشی از مخارج سنگین بخش سلامت و طرح‌های کاهش ساعت کاری و حمایت از خانوارها و واحدهای تولیدی از طریق سیاست‌های مالی انبساطی، به حمایت‌های بودجه‌ای خود ادامه دادند^(۱) که در نتیجه اقدامات مذکور نرخ رشد اقتصادی منطقه یورو از ۶/۴- درصد در سال ۲۰۲۰ به ۵/۲ درصد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافت. در میان اقتصادهای این منطقه، بیشترین افزایش رشد اقتصادی مربوط به اسپانیا و ایتالیا به ترتیب با ۱۵/۹ و ۱۵/۶ واحد درصد افزایش از ۱۰/۸- و ۸/۹- درصد در سال ۲۰۲۰ به ترتیب به ۵/۱ و ۶/۷ درصد در سال ۲۰۲۱ رسید که بیشتر ناشی از بهبود در بخش خدمات گردشگری بود. رشد اقتصادی سایر اقتصادهای پیشرفته، مانند انگلستان، کانادا و ژاپن نیز به ترتیب از ۹/۴-، ۵/۲- و ۴/۵- درصد در سال ۲۰۲۰ به ۷/۴، ۴/۵ و ۱/۷ درصد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافت.

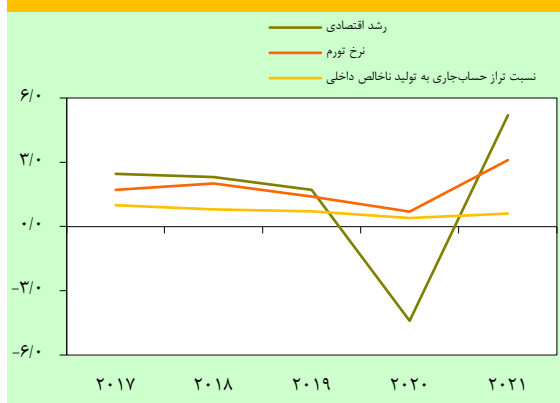
از آن جا که اقتصاد آلمان به شدت بر تولیدات صنعتی و صنایع خودروسازی متکی است، به دلیل کمبود جهانی و بی‌سابقه تراشه‌ها به ویژه تراشه‌های نیمه‌هادی صنعت خودرو، تولیدات صنعتی این کشور یا متوقف یا با کاهش قابل توجهی مواجه شدند. از این رو، پایین‌ترین نرخ رشد اقتصادی در منطقه اروپا در سال ۲۰۲۱ مربوط به آلمان با ۲/۶ درصد بود.

۱- ECB Annual Report ۲۰۲۱

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۰

ناشی از مکانیسم انتقال پولی و بهبود چشم‌انداز اقتصادی منطقه یورو آغاز شد، یک اقدام سیاست پولی غیرمتعارف بود. در ۱۶ دسامبر ۲۰۲۱، شورای حکام اتحادیه اروپا تصمیم گرفت که تا پایان مارس ۲۰۲۲ به خرید خالص دارایی‌های خود تحت این برنامه خاتمه دهد. همچنین، بانک مرکزی اروپا متعهد شد که نرخ‌های سیاستی خود را تا تثبیت تورم حفظ کند.

نمودار ۱-۱- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای پیشرفته (درصد)

تورم در بسیاری از اقتصادهای پیشرفته در سال ۲۰۲۱ به سطحی بالاتر از اهداف تعیین شده بانک‌های مرکزی رسید. افزایش تقاضا در نتیجه سیاست‌های حمایتی و کاهش محدودیت‌ها و از سوی دیگر بروز اختلال‌های مداوم در زنجیره عرضه به دلیل تعطیلی کارخانه‌ها، مسدود شدن بنادر، محدودیت‌های زمینی، ازدحام در خطوط کشتیرانی، کمبود کانتینر و نیروی کار در مقایسه با سال ۲۰۲۰ از عوامل مهم افزایش تورم بودند.

در واکنش به افزایش تورم، بسیاری از بانک‌های مرکزی اقتصادهای پیشرفته به افزایش نرخ‌های سیاستی خود مبادرت کردند که این امر شرایط پولی اقتصاد جهانی را دشوارتر کرد. در ایالات متحده آمریکا، با گسترش فشارهای قیمت و دستمزد، فدرال رزرو به کاهش خرید دارایی‌های خود سرعت بخشید و از این طریق به بازارها علامت داد که نرخ‌های سیاستی دوباره افزایش خواهند یافت. برنامه خرید اضطراری دارایی‌های خالص بانک مرکزی اروپا طی بحران همه‌گیری که در مارس ۲۰۲۰ برای مقابله با ریسک‌های

جدول ۱-۱- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای پیشرفته

(درصد)

تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی		نرخ تورم		رشد اقتصادی		
۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۰	
۰/۷	۰/۴	۴/۷	۳/۲	۶/۰	-۳/۱	جهان
۰/۶	۰/۴	۳/۱	۰/۷	۵/۲	-۴/۴	اقتصادهای پیشرفته
-۳/۷	-۳/۰	۴/۷	۱/۲	۵/۷	-۳/۴	ایالات متحده آمریکا
۲/۵	۱/۹	۲/۶	۰/۳	۵/۲	-۶/۴	منطقه اروپا
۷/۴	۷/۰	۳/۲	۰/۴	۲/۶	-۴/۶	آلمان
۰/۴	-۱/۸	۲/۱	۰/۵	۶/۸	-۸/۰	فرانسه
۲/۴	۳/۷	۱/۹	-۰/۱	۶/۷	-۸/۹	ایتالیا
۰/۹	۰/۸	۳/۱	-۰/۳	۵/۱	-۱۰/۸	اسپانیا
۲/۹	۲/۹	-۰/۲	۰/۰	۱/۷	-۴/۵	ژاپن
-۲/۶	-۲/۵	۲/۶	۰/۹	۷/۴	-۹/۴	انگلستان
۰/۰	-۱/۸	۳/۴	۰/۷	۴/۵	-۵/۲	کانادا

ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، «گزارش چشم‌انداز اقتصاد جهان»، اکتبر ۲۰۲۲ و روزرسانی ژانویه ۲۰۲۲

تولید ناخالص داخلی این منطقه رشد بالایی را تجربه کردند. روند بهبود رشد این منطقه به دلیل دسترسی نابرابر به واکسن کووید-۱۹ و سیاست‌های حمایتی ضعیف‌تر نسبت به اقتصادهای

۱-۲- اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه

در سال ۲۰۲۱، اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه به دلیل بازگشت رونق به اقتصاد چین و سهم بالای اقتصاد چین در

پیشرفته، کندتر و ناهمگن‌تر بود. برخی اقتصادهای نوظهور مانند برزیل، شیلی، مکزیک و روسیه برخلاف اقتصادهای پیشرفته، سیاست‌های حمایتی تطبیقی خود را در سال ۲۰۲۱ کاهش دادند. در سال ۲۰۲۱، صندوق بین‌المللی پول در راستای حمایت از آسیب‌های اقتصادی ناشی از پاندمی، امکان استفاده از اعتباری معادل ۶۵۰/۰ میلیارد دلار از محل حق برداشت مخصوص برای ۱۹۰ کشور عضو این صندوق متناسب با سهمیه هر کشور فراهم کرد که از این میزان معادل ۲۷۵/۰ میلیارد دلار به اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه اختصاص یافت.^(۱) در مجموع نرخ رشد اقتصادی در اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه با ۸/۶ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۶/۶ درصد در سال ۲۰۲۱ رسید.

طی نیمه دوم سال ۲۰۲۱، به دلیل اختلالات ناشی از شیوع سویه‌های جدید بیماری کووید-۱۹، وقفه در تولیدات صنعتی ناشی از قطعی برق، کاهش سرمایه‌گذاری در املاک و مستغلات و خروج سریع‌تر از حد مورد انتظار از سرمایه‌گذاری‌های دولتی، سرعت رشد اقتصادی چین تا حدودی کاهش یافت. در میان کشورهای آسیایی، رشد اقتصادی هند و چین به ترتیب از ۷/۳- و ۲/۳ درصد در سال ۲۰۲۰ به ۸/۷ و ۸/۱ درصد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافت و در مجموع رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه آسیایی از ۰/۹- درصد در سال ۲۰۲۰ به ۷/۲ درصد در سال ۲۰۲۱ رسید.

نرخ تورم اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه از ۵/۱ درصد در سال ۲۰۲۰ به ۵/۹ درصد در سال ۲۰۲۱ رسید که بالاتر از اهداف تورمی بانک‌های مرکزی این اقتصادها بود. افزایش قیمت محصولات کشاورزی، آثار سرریز زیادی بر اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه به ویژه اروپای شرقی، قفقاز، خاورمیانه و شمال آفریقا داشت. به طور کلی، افزایش قیمت مواد غذایی و

واردات، آثار با وقفه تغییر قیمت نفت و اختلالات عرضه از مهمترین عوامل افزایش تورم این منطقه بودند.

در سال ۲۰۲۱، رشد اقتصادی آمریکای لاتین و حوزه کاراییب به دلیل کاهش پاندمی، گسترش واکسیناسیون و کمک‌های مالی به این منطقه با ۱۳/۸ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل از آن به ۶/۹ درصد رسید. علاوه بر افزایش ورود سرمایه به این منطقه، رشد اقتصادی آمریکا و چین به عنوان مقصد صادراتی منطقه مورد بررسی، از دلایل اصلی بهبود قابل ملاحظه رشد اقتصادی آمریکای لاتین و حوزه کاراییب بود. برزیل، به عنوان بزرگترین اقتصاد آمریکای لاتین در سال ۲۰۲۱ به رشد ۴/۶ درصدی دست یافت. بدین ترتیب اقتصاد برزیل توانست از رکود سال ۲۰۲۰ که به دلیل همه‌گیری کرونا ۳/۹ درصد کوچک شده بود، خارج شود. رشد خدمات به ویژه حمل و نقل، ذخیره‌سازی و ارتباطات و بخش صنعت علت رشد چشمگیر ۸/۵ واحد درصدی اقتصاد این کشور در سال ۲۰۲۱ بود.

در سال ۲۰۲۱، اقتصاد مکزیک ۴/۸ درصد رشد کرد که نسبت به سال قبل از آن (۸/۲- درصد) معادل ۱۳ واحد درصد افزایش داشت. رخدادهای ژئوپلیتیک، جنگ تجاری چین و آمریکا، توافق تجاری جدید مکزیک، آمریکا و کانادا (تمک) که در ژوئیه ۲۰۲۰ به مرحله اجرا درآمد، نزدیکی جغرافیایی مکزیک به آمریکا و پیشرفت‌های فناوری، همگی به انتقال صنایع تولیدی و افزایش قابل توجه سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی در مکزیک به ویژه در بخش تولیدات صنعتی و خودروسازی منجر شد. در واقع، مکزیک با ایجاد یک اکوسیستم کارآمد در حوزه لجستیک، کارخانه‌ها و نیروی متمرکز به سمت صادرات و تجارت جهانی توانست به چنین رشد اقتصادی بالایی دست یابد.

رشد تقاضا، افزایش قیمت‌های انرژی و مواد غذایی، اختلال در تولید برق، قیمت‌های بالاتر کالاهای وارداتی و

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۰

آن به ۴/۷ درصد رسید. همچنین، تورم این منطقه نیز از ۱۰/۲ درصد در سال ۲۰۲۰ به ۱۱/۱ درصد در سال مورد بررسی افزایش یافت که علت عمده آن افزایش قیمت جهانی مواد غذایی بود.

برخلاف سایر بانک‌های مرکزی اقتصادهای نوظهور،

بانک مرکزی ترکیه با وجود تورم ۱۹/۶ درصدی، نرخ بهره را از اوت ۲۰۲۱ (۱۷/۵ درصد) تا پایان سال به میزان ۵/۰ واحد درصد کاهش داد. این امر نرخ بهره واقعی را به شدت منفی کرد. با وجود مداخله بانک مرکزی ترکیه در بازار ارز، ارزش لیر ترکیه در سال ۲۰۲۱ حدود ۴۵/۰ درصد در مقابل دلار کاهش یافت.

کاهش ارزش پول ملی از دلایل اصلی تورم ۹/۸ درصدی منطقه آمریکای لاتین و حوزه کاراییب در سال ۲۰۲۱ بود. نرخ‌های بهره در سال ۲۰۲۱، در ۹ کشور از ۱۱ کشور آمریکای لاتین و حوزه کاراییب در واکنش به افزایش تورم و انتظارات تورمی افزایش یافت.

با بهبود تجارت جهانی و افزایش قیمت کالاها، اقتصاد کشورهای صحرای آفریقا بهبود یافت. اما، به دلیل تفاوت در پوشش واکسیناسیون، درجه آسیب‌پذیری اقتصادها از پاندمی و سیاست‌های حمایتی کشورها، میزان بهبودی اقتصادهای منطقه یکسان نبود. در مجموع، رشد اقتصادی کشورهای صحرای آفریقا در سال ۲۰۲۱ با ۶/۴ واحد درصد افزایش نسبت به سال قبل از

جدول ۱-۲- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه

(درصد)

تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی						
نرخ تورم		رشد اقتصادی				
۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۰	
۰/۷	۰/۴	۴/۷	۳/۲	۶/۰	-۳/۱	جهان
۰/۸	۰/۵	۵/۹	۵/۱	۶/۶	-۲/۰	اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه
۱/۰	۱/۵	۲/۲	۳/۱	۷/۲	-۰/۹	کشورهای در حال توسعه آسیایی
۱/۸	۱/۷	۰/۹	۲/۴	۸/۱	۲/۳	چین
-۱/۲	۰/۹	۵/۵	۶/۲	۸/۷	-۷/۳	هند
-۰/۳	۱/۸	۱/۹	۱/۴	۳/۴	-۳/۴	آسه‌آن(ASEAN)(۱)
۱/۷	۰/۰	۹/۵	۵/۳	۶/۸	-۱/۸	اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه اروپایی
۶/۹	۲/۴	۶/۷	۳/۴	۴/۷	-۲/۷	روسیه
-۱/۷	-۴/۹	۱۹/۶	۱۲/۳	۱۱/۴	۱/۹	ترکیه
۲/۳	-۲/۵	۱۲/۹	۱۰/۵	۴/۵	-۲/۸	خاورمیانه و آسیای مرکزی
-۱/۶	-۰/۲	۹/۸	۶/۴	۶/۹	-۶/۹	آمریکای لاتین و حوزه کاراییب
-۱/۷	-۱/۷	۸/۳	۳/۲	۴/۶	-۳/۹	برزیل
-۰/۴	۲/۵	۵/۷	۳/۴	۴/۸	-۸/۲	مکزیک
-۱/۱	-۲/۹	۱۱/۱	۱۰/۲	۴/۷	-۱/۷	صحرای آفریقا

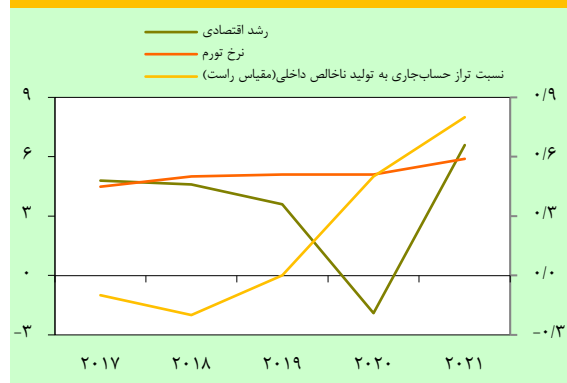
ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، گزارش «چشم‌انداز اقتصاد جهان»، اکتبر ۲۰۲۲ و بروزرسانی ژانویه ۲۰۲۲
 ۱- شامل کشورهای اندونزی، مالزی، فیلیپین، سنگاپور و تایلند می‌باشد.

مختلف استفاده شود. دارایی‌های حق برداشت مخصوص برای هر عضو به عنوان یک خط اعتباری است که به صلاح دید آن عضو قابل برداشت است. هزینه این دارایی، میانگین موزون نرخ بهره کوتاه‌مدت روی پنج ارز مهم حق برداشت شامل دلار آمریکا، یورو، ین، پوند انگلیس و از سال ۲۰۱۵ یوان چین است. در سال ۲۰۲۱، این هزینه تقریباً صفر بود و به دلیل اینکه این دارایی متناسب با سهمیه هر عضو اختصاص می‌یابد، بنابراین سهم بزرگی از این تخصیص به کشورهای پردرآمدی که سهم بالایی داشتند، اختصاص یافت.

۱-۳- حوزه مناب

رشد اقتصادی در کشورهای حوزه خاورمیانه و شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (حوزه مناب) در سال ۲۰۲۱ در مقایسه با سال قبل از آن با ۷/۱ واحد درصد افزایش به ۴/۳ درصد رسید. بهبود در اقتصاد منطقه عمدتاً به دلیل افزایش تقاضای جهانی، رشد اقتصادی کشورهای صادرکننده حوزه مناب ناشی از افزایش قیمت جهانی نفت و کاهش شدت بیماری کووید-۱۹ بود. به دلیل افزایش قیمت نفت و مقدار صادرات کشورهای صادرکننده نفت، تراز حساب جاری این منطقه بهبود یافت، به طوری که نسبت تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی مناب از ۲/۴- درصد در سال ۲۰۲۰ به ۲/۶ درصد در سال ۲۰۲۱ افزایش یافت.

نمودار ۱-۲- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای نوظهور و در حال توسعه (درصد)

در ۲۳ اوت ۲۰۲۱، صندوق بین‌المللی پول به منظور کمک به اقتصادهای جهان برای مقابله با پیامدهای اقتصادی نامطلوب همه‌گیری کووید-۱۹، مبلغ ۶۵۰ میلیارد دلار از حق برداشت مخصوص - دارایی ذخیره بین‌المللی ایجاد شده توسط صندوق بین‌المللی پول - را به ۱۹۰ کشور عضو خود اختصاص داد. این اولین تخصیص حق برداشت مخصوص از سال ۲۰۰۹ بود که برای کمک به تقویت انعطاف‌پذیری و ثبات اقتصاد جهانی در نظر گرفته شد. این اقدام، سازوکاری مصلحتی برای ارایه نقدینگی، امتیازی به همه کشورها بدون توجه به سطح درآمد آنها بود. حق برداشت مخصوص یک دارایی ذخیره بین‌المللی پذیرفته شده جهانی است که می‌تواند با ارزهای قوی مبادله و برای اهداف

جدول ۱-۳- برخی شاخص‌های عمده اقتصادهای حوزه خاورمیانه، شمال آفریقا، افغانستان و پاکستان (درصد)

تراز حساب جاری به تولید ناخالص داخلی	نرخ تورم		رشد اقتصادی		
	۲۰۲۱	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۰	
	۰/۷	۰/۴	۴/۷	۳/۲	۶/۰
	-۳/۱	-۲/۸	۴/۳	۱۰/۹	۱۱/۴
	۲/۶	-۲/۴	۱۳/۴	۹/۱	۴/۵
	۴/۶	-۲/۱	۱۱/۴	۱۳/۵	۴/۱
	-۳/۷	-۳/۳	۱۶/۶		

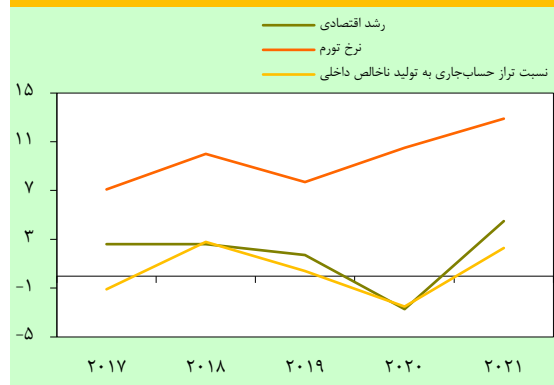
ماخذ: صندوق بین‌المللی پول، گزارش «چشم‌انداز اقتصاد منطقه‌ای (خاورمیانه و شمال آفریقا)»، اکتبر ۲۰۲۲ و ۲۰۲۳
 ۱- به دلیل وضعیت سیاسی ناآرام کشور سوریه و افغانستان، حوزه مناب شامل این دو کشور نمی‌باشد.

گزارش اقتصادی و ترازنامه سال ۱۴۰۰

محدودیت بیشتر تولید در این مناطق و کاهش حاشیه سود تولید و افزایش قابل توجه قیمت‌ها به ویژه در صنایع پایین‌دستی شد. در استرالیا، به دلیل بخش‌بندی بازارهای گاز داخلی و صادراتی چنین افزایشی در قیمت گاز مشاهده نشد. چین، طی ماه‌های پایانی سال ۲۰۲۱ با کمبود انرژی مواجه شد که منجر به کاهش تولید محصولات انرژی‌بر مانند آلومینیوم، سایر فلزات اساسی و سیمان شد. به علت قیمت‌های بالای زغال سنگ و LNG، افزایش قیمت نفت به بالاترین سطح خود طی هفت سال گذشته رسید. قیمت لحظه‌ای نفت خام برنت به عنوان یک معیار جهانی، سال ۲۰۲۱ را با ۵۰ دلار در هر بشکه آغاز کرد و در اواخر اکتبر به بالاترین سطح خود یعنی ۸۶ دلار در هر بشکه افزایش یافت و در هفته‌های پایانی سال اندکی کاهش یافت و به قیمت ۷۷ دلار رسید. میانگین سالانه نفت خام برنت در سال ۲۰۲۱، به ۷۱ دلار رسید که طی سه سال گذشته بالاترین میزان بود. قیمت نفت خام وست تگزاس اینترمدیت^(۱)، الگوی مشابهی با نفت خام برنت داشت و به طور متوسط ۳ دلار در هر بشکه کمتر از نفت خام برنت در سال ۲۰۲۱ بود.

طی سال ۲۰۲۱، تولید جهانی نفت به دلیل کاهش تولید نفت خام اوپک پلاس (که در اواخر سال ۲۰۲۰ آغاز شد) کندتر از تقاضای جهانی نفت افزایش یافت. این امر، موجب افزایش قیمت جهانی نفت شد. اوپک و سایر کشورها مانند روسیه که تولید را با اوپک هماهنگ می‌کنند (اوپک پلاس) در ماه دسامبر ۲۰۲۰ اعلام کردند که به کاهش تولید نفت ادامه می‌دهند. از طرف دیگر، تولید نفت خام ایالات متحده در سال ۲۰۲۱ نسبت به سال قبل از آن کاهش یافت. این امر، به دلیل کاهش سرمایه‌گذاری تولیدکنندگان نفت خام ایالات متحده از اواسط سال ۲۰۲۰ و هوای سرد ماه فوریه و طوفان‌های مهیب

نمودار ۳-۱- برخی شاخص‌های عمده اقتصادی حوزه خاورمیانه و آسیای مرکزی (درصد)

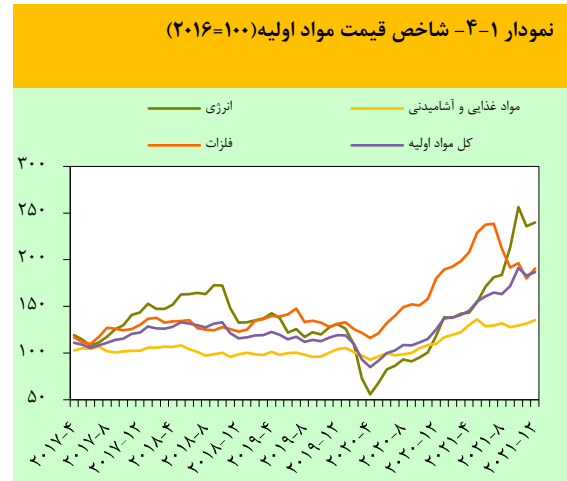
۴-۱- تحولات قیمت مواد اولیه

در سال ۲۰۲۱، با افزایش نرخ واکسیناسیون کووید-۱۹، کاهش محدودیت‌های مربوط به همه‌گیری و بازگشایی اقتصادهای جهان، تقاضای جهانی از عرضه جهانی پیشی گرفت. به دلیل محدودیت‌های ظرفیت تولید جهانی ناشی از آثار پاندمیک، قیمت‌های جهانی به شدت افزایش یافتند. افزایش قیمت‌ها، شبکه‌های حمل و نقل جهانی را متاثر کرد و در بسیاری از مناطق دنیا بر تولید صنایع پایین‌دستی تأثیر مخرب گذاشت. هزینه‌های بالای حمل و نقل کانتینری، انباشت سفارش‌ها و تعویق در زمان‌های تحویل کالا به عرضه‌کنندگان، در بالاترین سطح خود قرار گرفتند. به دلیل اینکه عرضه جهانی نیمه‌هادی‌ها همگام با تقاضای جهانی آن نبود، این امر به شدت باعث اختلال در تولیدات صنایع پایین‌دستی شد، به طوری که طی نیمه اول سال ۲۰۲۱ تولید جهانی خودرو در بسیاری از کشورها، ۱۵ درصد کاهش یافت. همچنین، محدودیت‌های ظرفیت تولید جهانی، قیمت‌های انرژی از جمله زغال سنگ حرارتی و LNG را به شدت افزایش داد.

در انگلستان و اروپا، رکود و انقباض در بازارهای گاز نسبت به دیگر مناطق جهان مشهودتر بود. این امر، موجب

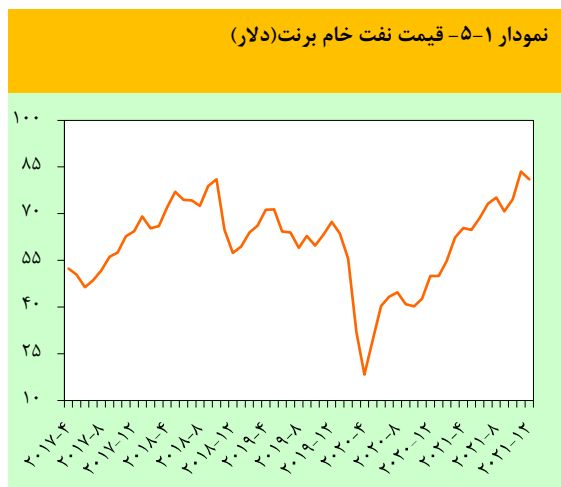
۱- West Texas Intermediate (WTI)

ماه اوت در این کشور بود که همگی موجب کاهش تولید نفت شیل ایالات متحده شدند. این در حالی بود که افزایش تقاضا و کاهش عرضه نفت خام منجر به برداشت مداوم موجودی نفت و سوخت مایع جهانی از ماه فوریه تا ماه دسامبر شد و به افزایش قیمت جهانی نفت خام کمک کرد.

محدودیت‌های زنجیره عرضه جهانی، موجب تنگنای بازارهای انرژی در سال ۲۰۲۱ و افزایش قیمت فلزات اساسی و سایر نهاده‌ها با فرآیندهای انرژی‌بر^(۱) گردید. به علاوه، تلاش‌های چین برای کاهش آلودگی ناشی از تولید برق با سوخت زغال سنگ نیز موجب فشار بیشتر بازارهای انرژی شد و قیمت‌های گاز طبیعی و زغال‌سنگ به شدت افزایش یافت. در دسامبر ۲۰۲۱ قیمت گاز طبیعی در اروپا به بالاترین حد خود رسید. پس از بهبود فعالیت‌های جهانی، تقاضا نیز افزایش یافت، به علاوه آب و هوای نامساعد در برخی کشورها، مصرف انرژی برای گرمایش و سرمایش را به شدت بالا برد و تولید زغال‌سنگ را مختل و نیروی برق‌آبی را کاهش داد که منجر به افزایش شدید هزینه برق در بسیاری از مناطق به ویژه کشورهای اروپایی شد. قیمت قلع، به دلیل تداوم تقاضای قوی بخش الکترونیک و اختلال‌های

عرضه به بالاترین میزان خود رسید. قیمت آلومینیوم، با تصمیم چین برای محدود کردن تولید در اوج کمبود برق افزایش یافت. در مقابل، پس از آنکه چین به منظور کاهش آلودگی، تولید فولاد را کاهش داد، قیمت سنگ‌آهن نسبت به بالاترین قیمت خود در اواسط سال، به شدت کاهش یافت. قیمت مس نیز از بالاترین میزان خود، اندکی کاهش یافت که بخشی از آن ناشی از کندی فعالیت‌های اقتصادی در چین بود. بحران بدهی گروه ساختمانی اورگراند^(۲)، یکی از بزرگترین شرکت‌های توسعه ساخت و ساز در چین، همراه با محدودیت‌های شدید برقی، سبب افت فعالیت کارخانه‌ها در سال ۲۰۲۱ شد. چین، بزرگ‌ترین مصرف‌کننده و تولیدکننده بسیاری از فلزات در جهان است و هر گونه تغییر در داده‌های اقتصادی این کشور به سرعت بر بازار فلزات اثر می‌گذارد. چین، طی ماه‌های سپتامبر و اکتبر با کمبود انرژی مواجه شد که موجب کاهش تولید محصولات انرژی‌بر مانند آلومینیوم، فلزات اساسی و سیمان شد.

۲- Evergrande Group

۱- Inputs with energy-intensive processes